

Dierenarts Nienke Bijvoets en psycholoog Yvon Sweere hebben beiden een eigen praktijk als gedragstherapeut voor katten. Ze zijn aangesloten bij diergedragspecialist Tinley en schrijven artikelen over kattengedrag op basis van wetenschappelijke inzichten.

Ouderdom komt met gebreken

Gedragsveranderingen bij de oudere kat

De levensverwachting van katten is fors toegenomen, niet alleen dankzij de vooruitgang in de diergeneeskunde maar ook door verbeteringen in de voeding. Helaas komt ouderdom bij katten, net als bij mensen, met gebreken. Als katten ouder worden, kunnen er allerlei gedragsveranderingen optreden die duiden op gezondheidsproblemen. Vaak is een verandering in het gedrag het enige signaal dat er medisch iets niet in orde is. Het is daarom verstandig om het gedrag van de oudere kat goed in de gaten te houden. Vroegtijdige behandeling kan complicaties voorkomen en het welzijn van de kat bevorderen.

Bij een studie met 154 katten tussen de 11 en 21 jaar bleek 44 procent gedragsveranderingen te vertonen. Gedragsveranderingen die op oudere leeftijd kunnen ontstaan, zijn: desoriëntatie ('de weg kwijt zijn'), onzindelijkheid en veranderingen in de sociale interactie met mensen of andere huisdieren zoals aandachtvragend gedrag of agressie. Ook veranderingen in het dag- en nachtritme, meer miauwen, vermindering van het leervermogen, veranderingen in het activiteitsniveau, veranderingen in de eetlust of waterop-

Lichamelijke oorzaken voor gedragsveranderingen bij oudere katten

- artrose / gewrichtsproblemen
- cognitieve disfunctie / dementie
- chronische nierproblemen
- hoge bloeddruk
- verhoogde schildklierwerking
- suikerziekte
- doofheid of blindheid
- hersentumoren
- pijn (onder andere door gebitsproblemen)

Foto: Janine Verschure.

name en een afname van zelfverzorgingsgedrag worden gezien. Al deze gedragingen kunnen veroorzaakt worden door onderliggende medische problemen.

Gewrichtsproblemen

Artrose is een ontsteking van de gewrichten en komt zeer veel voor bij oudere katten. Bij 65 tot 90 procent van de katten van tien jaar of ouder zijn röntgenologisch veranderingen zichtbaar in de gewrichten. Met name de ellebogen en heupen zijn vaak aangedaan, maar ook kniegewrichten en schouders. Gewrichtsproblemen kunnen pijn, stijfheid en inactiviteit veroorzaken en kunnen de interacties met huisgenoten veranderen, de kat wil bijvoorbeeld niet graag meer geaaid worden. Ook kan de kat moeite krijgen met de hoge instap van de kattenbak en daardoor onzindelijk worden, of staand gaan plassen omdat hurken te pijnlijk is. Sommige katten blijven urenlang stil zitten, onderhouden hun vacht niet meer en springen niet meer op voorheen favoriete plekken. Omdat de gewrichtsproblemen meestal aan beide zijden van het lichaam optreden, lopen katten meestal niet overduidelijk kreupel. Hierdoor wordt artrose nog wel eens over het hoofd gezien door een eigenaar.

Cognitieve disfunctie

De term cognitieve disfunctie, een vorm van dementie, wordt gebruikt voor een leeftijdsgerelateerde aantasting van cognitieve vaardigheden (het denkvermogen) waarvoor geen medische oorzaak gevonden wordt. Net als bij mensen zijn er bij oudere katten veranderingen in de hersenen gevonden, zoals ophopingen van een bepaald eiwit in de zenuwcellen waardoor de hersenen niet goed meer functioneren. Klinische symptomen van dementie bij de kat zijn: desoriëntatie, bijvoorbeeld doelloos ergens blijven staan of niet meer weten waar de kattenbak staat met als gevolg onzindelijkheid, veranderingen in interacties met huisgenoten, veranderingen in het slaap/waakpatroon, activiteitsveranderingen, luid miauwen, achteruitgang van het geheugen en leervermogen, en een verandering in reactie op prikkels.

Chronische nieraandoeningen en hoge bloeddruk

Nieraandoeningen kunnen leiden tot een verhoogde urineproductie en hierdoor tot onzindelijkheid. Veel katten met nierproblemen gaan meer en vaker drinken. Als een kat ondanks het vele drinken via de nieren meer vocht verliest dan water opneemt, kan hij uitgedroogd raken. Hierdoor kunnen verschijnselen zoals verwardheid en depressie ontstaan. Normaal gesproken scheidt de kat giftige stoffen uit via de nieren. Bij een sterk verminderde nierfunctie gaan deze stoffen zich echter in het lichaam ophopen, waardoor de kat zichzelf vergiftigt. Dit heeft verminderde eetlust, vermagering en apathie tot gevolg. Verder kunnen nierproblemen tot hoge bloeddruk leiden.

Een hoge bloeddruk is ook een veel voorkomende oorzaak van gedragsveranderingen bij oudere katten. Het kan overmatig miauwen, desoriëntatie, een veranderd bewustzijn en abnormale bewegingen, zoals cirkelen en toevallen veroorzaken. Sommige katten met hoge bloeddruk zijn futloos, teruggetrokken en lijken depressief. Katten met een hoge bloeddruk kunnen uiteindelijk ook blind worden.

Foto: Janine Verschure.

Oudere katten worden vaak minder actief.

Verhoogde schildklierwerking en suikerziekte

Een ander vaak voorkomend probleem bij de oudere kat is een te snel werkende schildklier. Hierbij wordt de gehele stofwisseling opgejaagd wat tot uiting komt in het gedrag. De kat is ondanks zijn hoge leeftijd hyperactief, miauwt meer, is rusteloos en soms agressief. Ook kan de kat hongerig worden, meer gaan eten of eten proberen te stelen, maar desondanks toch vermageren.

Diabetes mellitus, ofwel suikerziekte, kan een toename in drinken en plassen en vermagering veroorzaken, door het verlies van glucose via de urine. Ook kunnen deze katten meer gaan eten. Wanneer de suikerziekte onbehandeld blijft, kunnen sensorische en motorische zenuwaandoeningen ontstaan, waardoor onder andere geïrriteerdheid, overgevoeligheid voor aanraking en/of spierpijn kan ontstaan.

Verlies van gehoor en/of zicht en hersentumoren

Veel katten kunnen goed leren omgaan met voortschrijdende blindheid. Doofheid levert meer problemen op. Vaak slapen dove katten heel diep en schrikken dan enorm bij aanraking. Veel katten gaan ook harder of meer miauwen. Dit kan te maken hebben met een gebrek aan kalmerende vertrouwde geluiden, maar kan ook te maken hebben met het zoeken naar aandacht van de eigenaar en geruststelling.

Hersentumoren komen met name bij oudere katten voor, met als gemiddelde leeftijd elf jaar. Hierbij kunnen neurologische verschijnselen, zoals een veranderd bewustzijn, cirkelen en toevallen voorkomen.

Pijn

Waarschijnlijk komt chronische pijn bij oude katten het meest voor als gevolg van gewrichtsproblemen. Maar ook ontstekingen of ziekteprocessen elders in het lichaam ver-

Een kat laten werken voor eten, houdt hem mentaal gezond.

oorzaken pijn, met name tandvleesproblemen of chronische maag-darmproblemen, zoals verstopping. Evolutie-nair gezien is het niet verstandig om als kat te laten merken dat je pijn hebt, dit met het oog op grotere roofdieren. Hierdoor is het vaak lastig vast te stellen dat een kat pijn heeft. Toch laat een kat met pijn vaak wel gedragsveranderingen zien; hij gaat klagen of blazen bij aanraking, of bij het urineren of ontlasten. De kat gaat vaak naar de kattenbak, wordt minder sociaal of actief, en springt niet meer op favoriete plekken. Ook kan hij door bijvoorbeeld tandvleesproblemen een verminderde eetlust krijgen.

Hoe herken je chronische pijn bij katten?

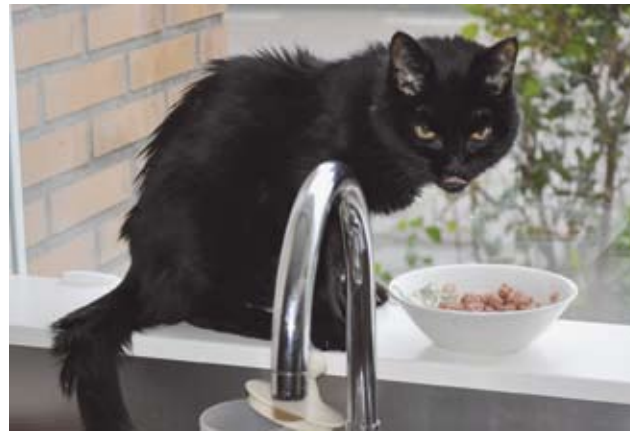
- zich minder wassen
- minder graag op favoriete (hogere) plekken springen
- behoefte buiten de kattenbak doen
- veranderde slaapgewoonte (meer/minder)
- minder actief
- zich verstoppert
- zich terugtrekken van menselijke interactie
- niet graag geaaid, geborsteld of opgepakt worden
- minder uitrekken en krabben aan objecten
- niet meer spelen

Gezondheidscheck

Het is belangrijk te weten dat veranderingen in gedrag van oudere katten niet normaal zijn en dat ze kunnen duiden op aanwezigheid van aandoeningen die goed behandelbaar zijn. Het is daarom verstandig de kat goed te observeren voor wat betreft wateropname, lichaamsge-wicht, het urineren en zich ontlasten, en gedragsveranderingen in het algemeen. Daarnaast wordt bij katten vanaf acht jaar geadviseerd een regelmatige gezondheidscontrole door de dierenarts te laten uitvoeren om eventuele aandoeningen eerder te diagnosticeren en te behandelen. Sommige aandoeningen zijn niet te genezen, maar kunnen wel symptomatisch behandeld worden. Hierdoor neemt de levensduur en -kwaliteit toe.

Wat kan een eigenaar zelf doen?

Naast de medische behandeling kun je als eigenaar zelf ook het een en ander doen om de oude kat met gezondheidsproblemen te ondersteunen. Zo is een kat met artrose erg geholpen met aanpassingen in huis, bijvoorbeeld

Joris (18,5 jaar) krijgt natvoer.

met opstapjes naar de favoriete slaappleats, comfortabele mandjes die de gewrichten beschermen en kattenbakken met een lage instap. Bij katten met chronische nierproblemen, kun je uitdroging zoveel mogelijk voorkomen door de vochtopname te stimuleren. De meest eenvoudige manier is door natvoer aan te bieden, eventueel met nog wat extra water er doorheen geprakt. Ook is het belangrijk altijd vers water aan te bieden en op meerdere goed bereikbare locaties waterbakjes te plaatsen. Katten houden van wijde ondiepe bakken van glas, metaal of keramiek, die tot de rand toe gevuld zijn. Op die manier hoeven zij hun gevoelige snorharen niet tegen de randen te stoten. Veel katten houden ook van stromend water, zoals een fonteintje of druppelende kraan.

Een oudere kat die zijn vacht niet meer goed kan verzorgen, kun je voorzichtig helpen met een zachte borstel of kam om die plekken te bereiken waar de kat niet meer zelf bij kan. Vermijd hierbij de meer prominente botdelen om pijn en irritatie te voorkomen.

Ondersteuning van de demente kat

Hoewel dementie niet te genezen is, kan het proces wel vertraagd worden. Studies met honden hebben aangetoond dat training, spel, oefening en nieuw speelgoed kunnen helpen bij het behouden van cognitieve functies ('use it or lose it'). Omgevingsverrijking heeft ook positieve effecten op het gedrag en de mentale gezondheid van katten en waarschijnlijk dus ook een positief effect op cognitieve functies. Veranderingen kunnen echter stressvol zijn, zeker bij oudere dieren. Iedere verandering zul je dus geleidelijk moeten introduceren. Katten kunnen gestimuleerd worden door ze te laten werken voor eten en door ze spelsessies en exploratiemogelijkheden aan te bieden. De dementerende kat is gebaat bij een bekende omgeving, grote veranderingen zoals nieuwe huisdieren of een verbouwing kun je dus beter voorkomen. Als een kat erg gedesoriënteerd is, kan hij baat hebben bij een beperking van zijn territorium tot een enkele kamer waarin alle belangrijke bronnen aanwezig zijn, zoals voer, water, kattenbak, slaap- en verstopplaatsen. Deze ruimte kan vervolgens veilig en constant gehouden worden. Ook een feromonenverdampertje kan hierbij ondersteunend werken. Om onzindelijkheid zoveel mogelijk te voorkomen, is het verstandig om meer kattenbakken aan te schaffen en de bakken op makkelijk bereikbare plaatsen te zetten.

